

ZWIĄZEK SZCZYRZYCAN

Ziemia Szczyrzycka to prastara kraina, położona w dolinie rzeki Stradomki – prawobrzeżnego dopływu Raby – u podnóży lesistych pasm górskich Ciecienia, Księżej Góry i Grodziska. Na szczycie Grodziska znajdują się resztki potężnego niegdyś grodu. W źródłach historycznych obiekt ten występuje pod nazwą *Castrum de Cisich*. Niektórzy archeolodzy twierdzą, że jest to pozostałość po Celtach. Jeśli tak, to jego historia sięgałaby pierwszego tysiąclecia p. n. e. Na taką hipotezę pozwalają wyniki badań, przeprowadzonych w 1952 r. przez A. Żakiego z ramienia Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Ale podjęte trzy lata potem (1955) badania G. Leńczyka z udziałem K. Bielenina z Muzeum Archeologicznego w Krakowie, wykluczają istnienie celtyckiego *castellum* na tym terenie.

W kronikach klasztornych Szczyrzyc zwie się *Vallis Mariae* – tzn. Dolina Maryi. Najstarszym znanym dokumentem, dotyczącym tych stron, jest przywilej Wielkiego Księcia Krakowskiego, Henryka Brodatego z roku 1238, nadany wojewodzie krakowskiemu Teodorowi Cedro-Jaxie herbu Gryf. Teodor Cedro otrzymał w nim prawo zasiedlania i zagospodarowywania terenów od rzeki Łososiny aż po Tatry. To ten właśnie obszar został nazwany Ziemią Szczyrzycką. Był w tym czasie niezaludnionym pustkowiem. Pragnąc rozpocząć akcję kolonizacyjną wojewoda sprowadza do Ludźmierza Cystersów z Jędrzejowa. Nie jest znana przyczyna, dla której w latach 1243–1245 zakonnicy przenieśli siedzibę Opactwa z Ludźmierza do Szczyrzyca. W Ludźmierzu pozostawili jednak swoją prepozyturę (parafię), którą obsługiwali prawie do końca XIX wieku. Najprawdopodobniej przyczyną przeniesienia były napady zbójników. Zanim to nastąpiło, wojewoda wykupił z 1235 r. Goduszę od kasztelana Zdzisława oraz Gruszów z górą Ciecień od rycerza Wincentego herbu Żreb, w 1238 r. z kolei wykupił Abramowice od kanonika krakowskiego, Su-

lisława, a w 1244 r. – Szczyrzyc. W tym ostatnim ufundował klasztor i oddał historia Szczyrzyca wiąże się ściśle z dziejami klasztoru i opactwa. To cystersi zagospodarowali jego pisaną historię. W zeszycie nr 424 pt. „Szczyrzyc”, autorstwa Tadeusza Galarowskiego, wydanym przez oddział krakowski PAN czytamy m. in. *W 1434 r. król Władysław Jagiełło nadał Szczyrzycowi prawo miejskie, ale pozostały one tylko na pergaminowym dokumencie lokacyjnym*. Szczyrzyc nie stał się nigdy miastem, był natomiast dziedziabą dekanatu i powiatu o powierzchni 3.315 km², obejmującego 11 parafii miejskich i 65 wiejskich wraz z Tyńcem i takimi miastami jak: Wieliczka, Bochnia, Myślenice, Lanckorona. Liczył 38.000 mieszkańców i był jednym z największych w Polsce. Administracyjne znaczenie Szczyrzyca przekreśliły rozbiory. Szczyrzyc pozostał jednak nadal ośrodkiem życia religijnego, gospodarczego i kulturalnego.

Cystersi szczyrzyccy, stosując regułę benedyktyńską *era et labora* (módl się i pracuj), wprowadzili w ten region kulturę i gospodarkę, przyniesioną z Włoch, Francji czy Niemiec, ale sporo wnieśli też sami. Wielkie zasługi położyli zwłaszcza w zakresie działalności gospodarczo-przemysłowej. Po osiedleniu się w Szczyrzycu, przystąpili do karczowania lasów, uczyli uprawy roli, nawożenia, siewu zbóż, stosowania płodozmianu, gospodarki leśnej, hodowli ryb. Zakładali młyny, tartaki (ostatni z nich spłonął w okresie międzywojennym), warsztaty rzemieślnicze – stolarski, kołodziejski, kowalski. W 1623 r. wybudowali karczmę-zajazd z salą widowiskową i browar, założyli dwie cegielnie – w Janowicach i Szczyrzycu. Jedna z nich funkcjonuje dotychczas. W pięciu folwarkach klasztornych prowadzona była przez nich hodowla bydła rasy czerwonej – polskiej, propagowana wśród indywidualnych rolników. Klasztor jako właściciel ziemski i jako hodowca utrzymywał stały kontakt z Małopolskim Związkiem Hodowli Bydła Czerwonego Polskiego przy Małopolskim Towarzystwie Rolniczym i Krakowską Izbą Rolniczą.

Ogromne zasługi położyli cystersi w zakresie kulturalnym i oświatowym. W 1808 r. założyli w Szczyrzycu i długo utrzymywali pierwszą prywatną szkołę, mieszczącą się w budynku, stanowiącym własność klasztoru. Do szkoły tej uszczęszczały dzieci z dalekich nawet okolic. Dzięki wysokiemu poziomowi nauczania, w tym nauce j. niemieckiego w kl. II i IV, przemianowana została w 1875 r. na czteroklasową z uprawnieniami, umożliwiając i ułatwiając dzieciom chłopskim dalsze kształcenie się w gimnazjach Krakowa, Nowego Sącza i innych. Jednym z nich był piewca Podhala, znany pod literackim pseudonimem: Władysław Orkan, który dzięki szczyrzyckiej szkole mógł podjąć naukę w gimnazjum św. Jacka w Krakowie. A warto tu wymienić i innych, również godnych uwagi, ab-

solwentów tej szkoły, której pełna nazwa brzmiała: Prywatna Szkoła Ludowa Czteroklasowa OO. Cystersów w Szczyrzycu. Tym razem będą to Szczyrzycanie: ks. Andrzej Macko, prof. dr teologii i dogmatyki w seminarium duchownym w Tarnowie, ks. Antoni Matejkiewicz – pułkownik, prałat, Dziekan Generalny przy Sztapie Naczelnego Wodza, wieloletni prezes Związku Szczyrzycan, przewodn. komitetu budowy 7-klasowej szkoły, miłośnik folkloru szczyrzyckiego i jego propagator, dr Władysław Gębik – dyrektor jedyne polskiego gimnazjum w Prusach Wschodnich (w Kwidzynie), pisarz, publicysta, więzień obozów koncentracyjnych, wieloletni sekretarz związku Szczyrzycan, miłośnik folkloru, prof. Józef Sadkiewicz – nauczyciel greki i łaciny w gimnazjum bydgoskim, ks. Jan Sadkiewicz – proboszcz w Nieczajnej, ks. Józef Leśniak – proboszcz w Kolbuszowej.

13 lipca 1926 r. odbył się w Szczyrzycu I Zjazd Absolwentów cysterskiej szkoły. Przybyło ich 42. Postanowiono założyć stowarzyszenie pod nazwą: Związek Szczyrzycan. Jego powstanie poprzedziło kilka ważnych wydarzeń w życiu kulturalnym kraju, wytyczających nowy etap rozwoju polskiego regionalizmu. Były to: powstanie w roku 1919 Związku Podhalań, *Wskazania dla synów Podhala*, wygłoszone w 1922 r. przez Władysława Orkana na VI Zjeździe Podhalań w Czarnym Dunajcu, postulaty programowe dla polskiego regionalizmu, opublikowane w 1923 r. przez St. Żeromskiego na kartach *Snobizmu i postępu*, program regionalizmu polskiego, opracowany w 1926 r. przez Radę Naukową Sekcji Powszechnych Uniwersytetów Ludowych, opublikowany w 4/5 numerze *Polskiej Oświaty Pozaszkolnej*. Sprzyjającą powstaniu Związku okolicznością była też tradycja historyczna.

Na zjeździe zatwierdzono statut i powołano zarząd w składzie: prezes – ks. dziekan Antoni Matejkiewicz, v-ce prezes – ks. kanonik Józef Szewczyk z Tymbarku, skarbnik – ks. kanonik Andrzej Bogacz z Krasnych-Lasocic, v-ce skarbnik – nauczycielka Maria Fall, sekretarz – dr Władysław Gębik.

Praca Związku ukierunkowana została na rozwój oświaty, kultury i postęp gospodarczy. Od początku istnienia Związek Szczyrzycan współpracował z klasztorem OO. Cystersów. Pierwszym wspólnym osiągnięciem było doprowadzenie do upaństwowienia w 1931 r. czteroklasowej szkoły powszechnej i podniesienie jej stopnia organizacyjnego do najwyższego, tj. trzeciego. Na potrzeby 7-klasowej szkoły powszechnej wybudowany został przez Zw. Szczyrzycan w czynie społecznym, w trudnym okresie międzywojennym, gmach szkolny w stylu podhalańskim. Stało się to z inicjatywy i przy dużym wkładzie finansowym przewodniczącego komitetu

budowy, ks. prałata A. Matejkiewicza i kierownika szkoły – Henryka Rogalińskiego. Pod budowę szkoły konwent klasztoru OO. Cystersów z opatem Teodorem Magierą nieodpłatnie przekazał 1 ha ziemi ornej w najpiękniejszym miejscu Szczyrzyca. Oddano ją do użytku 1 września 1937 r. Opat zezwolił ściąć w Ciecieniu potrzebną do budowy ilość drzew. Brakującą część drewna ofiarowali miejscowi gospodarze. Oni też dostarczyli pojazdów konnych w celu zwózki drewna, kamieni i innych materiałów budowlanych.

Jednym z absolwentów owej 7-klasówki jest Szczyrzycanin, Zygmunt Konieczny – znany polski kompozytor.

Do osiągnięć Związku w okresie międzywojennym zalicza się także:

- założenie ośrodka maszynowego, obsługującego potrzeby miejscowego rolnictwa,
- przeprowadzenie w latach 30. we wsi Pogorzany pierwszej w tym regionie komasacji gruntów,
- uruchomienie w Szczyrzycu piekarni, która wbrew dość powszechnym wówczas opiniom, dobrze spełniała swoją rolę,
- wybudowanie betonowej sceny na placu szkolnym.

W celu podniesienia kultury i wiedzy ogólnej wśród mieszkańców Szczyrzyca zorganizowano kursy z różnych dziedzin: opieki zdrowotnej, higieny, gospodarstwa, sadownictwa, ogrodnictwa, hodowli bydła rasy czerwonej polskiej, porad prawnych. Propagowano także działalność Kasy Stefczyka. Szkolenia z zakresu zdrowotności, higieny, przyrządzania zdrowej żywności prowadził dr Fall. Rozmowy na temat życia w wojsku na specjalnie organizowanych spotkaniach z poborowymi prowadził ks. dziekan Antoni Matejkiewicz. Do zakładania sadów i uprawy warzyw zachęcał Władysław Platykiewicz. Natomiast szkolenia sadownicze prowadził inż. Józef Marek.

Rozpowszczeniem rasy bydła czerwonego polskiego zajmował się Tadeusz Twardzicki, organizując wystawy. Pierwsza taka wystawa odbyła się w Szczyrzycu w 1901 r.

W roku 1936 powołano w Szczyrzycu stowarzyszenie pod nazwą: Akcja Katolicka. Działo ono przy kościele, a w jego skład wchodziła młodzież pozaszkolna. Organizatorami byli: nauczycielka, skarbnik Zw. Szczyrzycan – Maria Fall-Uziębłowa, organista parafialny, Antoni Hans i jego następca – Władysław Ziemiański. Na czele stowarzyszenia stał proboszcz szczyrzycki – ks. Jacek Jędrzejczyk. Na spotkaniach prowadzone były odczyty, uczono pieśni, przygotowywano przedstawienia, które wystawiano w starej szkole, a potem w zajeździe. W późniejszym okresie młodzieżą za-

jął się następca opata Birosa – O. Stanisław Kiełtyka, któremu Szczyrzyc zawdzięcza piękny rynek, powiększony kosztem ogrodu klasztornego.

Na uwagę zasługuje fakt, że w okresie międzywojennym klasztor prowadził wypożyczalnię książek beletrystycznych. Natomiast do chlubnych osiągnięć Związku z tego okresu należy podjęcie starań o kultywowanie folkloru szczyrzyckiego. Konsekwencją tego było zorganizowanie w 1926 roku zespołu regionalnego „Szczyrzycanie”, który działa do dziś.

Wojna przerwała statutową działalność Związku. W latach 1939–1945 Związek Szczyrzycan działał w podziemiu. Część jego członków zasilali oddziały walczące zbrojnie z wrogiem. Inni podjęli wspólnie z klasztorem akcję tajnego nauczania w zakresie szkoły podstawowej i średniej. Ośrodkami tajnego nauczania były: klasztor i prywatne mieszkanie ks. dziekana, Antoniego Matejkiewicza. Prowadzone było także indywidualne tajne nauczanie w prywatnych domach uczniów.

Egzaminy maturalne składane były w domu prezesa Związku Szczyrzycan i w Nowym Sączu. Komisji Egzaminacyjnej przewodniczył absolwent szczyrzyckiej szkoły, Ignacy Kwieciński – przedwojenny dyrektor Seminarium Nauczycielskiego w Starym Sączu. Wśród uczestników kompletów tajnego nauczania, który zdawali dużą maturę przed tajną komisją egzaminacyjną wymienić można:

- O. Benedykta Matejkiewicza (wieloletniego opata klasztoru OO. Cystersów w Wąchocku i prezesa Kongregacji Cystersów w Polsce),
- O. Alberta Siwka – opata wąchockiego,
- Marię Biel-Czachurową – mgr chemii w gimnazjum klasztornym,
- Ignacego Cudka – mgra nauk agrotechnicznych, dyrektora gimnazjum klasztornego,
- Kazimierza Matejkiewicza – dyr. Wydziału Kredytowego Banku Narodowego w Krakowie.

W okresie II wojny światowej klasztor wyróżnił się też innym rodzajem działalności. Znaleźli w nim mianowicie schronienie liczni patrioci. Tu ukrywał się m.in. znakomity aktor, reżyser i dyrektor teatru – Juliusz Osterwa, mgr inż. Władysław Malczewski z żoną i krewniakiem – wykładowcą Uniwersytetu Lwowskiego, potem profesorem prawa rzymskiego na UJ, Wacławem Osuchowskim.

Duszą poczynań klasztoru, noszących charakter konspiracyjny, był ojciec dr Hubert Kostrzański ps. „Mirt”. W jego celi zaprzysięgano nowych członków AK, rozdzielano tajną pocztę i prasę podziemną. Ojciec Hubert, późniejszy opat, był też kapelanem oddziału partyzanckiego I batalionu I Pułku Strzelców Podhalańskich, dowodzonego przez Wiktora Lacha ps. „Wilk II”.

Przez pewien czas rolę magazynu rzutowej broni pełnił nawet kościół. W klasztorze funkcjonowało przez cały czas wojny radio, dzięki czemu, prowadząc nasłuch, zakonnicy mogli redagować ulotki, komunikaty, biuletyny, rozprowadzając je w kręgu wtajemniczonych. W uznaniu szczególnego męstwa w latach 1939–1945 Opactwo odznaczone zostało Krzyżem *Virtuti Militari*, a opat Hubert Kostrzański otrzymał stopień generalski oraz Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski.

Powróć teraz do spraw związanych ze szkolnictwem. Dzięki staraniom prezesa Związku Szczyrzycan, ks. dziekana Antoniego Matejkiewicza, członka zarządu Związku, Henryka Rogalińskiego, ks. opata Benedykta Birosa – wykorzystując doświadczenia tajnego nauczania otwarto w Szczyrzycu 1 III 1945 r. prywatne gimnazjum i liceum OO. Cystersów. Sale lekcyjne mieściły się początkowo w budynku szkoły podstawowej, później w jednym ze skrzydeł klasztoru. Cystersi udostępnili też kilka pomieszczeń na bursę dla chłopców. Kierownikiem i wychowawcą bursy był O. Placyd Wojnar.

Gimnazjum i liceum istniało 10 lat. Posiadało prawa szkoły państwowej, więc dyplomy maturalne upoważniały do podjęcia studiów. Szkoła wykształciła liczny zastęp absolwentów, z których wielu zdobyło dyplomy wyższych uczelni i tytuły naukowe. Do nich należą m. in.: ks. biskup dr Józef Pazokur – biskup pomocniczy archidiecezji wrocławskiej, o. dr Jacek Stożek – opat OO. Cystersów w Mogile, prezes Kongregacji Cystersów w Polsce, O. dr Hugo Leszczyński, O. Bogumił – opat mogiński, O. Edward Chalcarz, O. Zygmunt Kalicki – wieloletni przeor klasztoru w Szczyrzycu, ks. prałat Gil, prof. dr nauk medycznych, Leszek Konieczny – pracownik naukowy Akademii Medycznej, prof. Robert Trzupek, prof. hab. Józef Smaga – pracownik naukowy Akademii Pedagogicznej w Krakowie, dr hab. Jan Paryl – pracownik naukowy przy katedrze prof. Jana Miodka we Wrocławiu, prof. Zofia Cygal-Krupa – pracownik naukowy UJ, Leopold Nowak – sędzia Sądu Najwyższego, Jan Kuliński – prokurator.

Spośród absolwentów jest kilkoro lekarzy: Janusz Kołodziej, Mieczysław Matykiewicz, Władysław Undas, Stanisław Undas, Stanisława Świechowicz, Jan Sieja, Maria Talar, Wiesława Talar, lekarz-stomatolog Maria Kołodziej, farmaceuta Maria Łazarczyk, Kazimiera Cieślik. Są inżynierowie: Danuta Sordyl-Marciak, Zbigniew Sordyl, Piotr Biel, Jan Biel, Jan Pietras, Piotr Mazgaj, Jan Cieślik, Stefan Ptyś, Stanisław Murzyn, Franciszek Spędzia, Maria Kubisz, Emilian Markiewicz i inni.

Gimnazjum i liceum zostało zlikwidowane w 1955 r. z przyczyn politycznych i ekonomicznych. Mimo usilnych starań ze strony Związku

Szczyrzycan i klasztoru, Kuratorium nie zezwoliło na otwarcie I klasy w 1956 r.

W okresie powojennym dla młodzieży, nie mającej zamiaru czy możliwości kształcenia się w liceum, zorganizowano wielokierunkową szkołę zawodową. Mieściła się ona w zajeździe klasztornym. Po wyjeździe organizatora, Henryka Rogalińskiego, kierownictwo szkoły objął mgr Stanisław Kołodziej. W tym okresie rozpoczęła także nauca szkoła rolnicza w Dobroniowiu, bazując na tamtejszym gospodarstwie OO. Cystersów.

Przedstawię teraz dalsze losy Zw. Szczyrzycan. Pierwsze po wojnie walne zebranie Związku odbyło się 28 X 1945 r. Po udzieleniu absolutorium ustępującemu, a na skutek wojny silnie zdekompletowanemu zarządowi, zostały wybrane nowe władze Związku w składzie: prezes – ks. dziekan Antoni Matejkiewicz, v-ce prezes – Antoni Hans, sekretarz – mgr Stan. Kołodziej, skarbnik – Fran. Wąsowicz, członkowie: dr Wład. Gębik, Henryk Rogaliński. Za kadencji tegoż zarządu powstawało i rozwijało się szkolnictwo ponadpodstawowe w Szczyrzycu.

Po latach pierwszych uniesień przyszły niestety lata nie sprzyjające inicjatywom społecznym. Związek Szczyrzycan nie uzyskał zatwierdzenia od władz powiatowych, które uznały stowarzyszenie za zbędne. Związek musiał przerwać działalność. Na tym jednak się nie skończyło. Doprowadzone do niezwykłych, jak na wieś, rozmiarów, szkolnictwo zaczęło drażnić władze powiatowe i kuratorskie. Doprowadziło to do likwidacji wszystkich nowopowstałych szkół w Szczyrzycu.

W 1964 roku podjęte przez Szczyrzycan starania zostały uwieńczone sukcesem. 17 lipca, nie bez trudności, uzyskano decyzję Urzędu Spraw Wewn., na mocy której Zw. Szczyrzycan został wpisany do rejestru stowarzyszeń i związków Prezydium WRN w Krakowie, uzyskując prawo istnienia i działania w oparciu o zatwierdzony statut.

W dniach 13–14 VII 1966 r. odbyć się więc mógł w Szczyrzycu walny zjazd Zw. Szczyrzycan, na którym wybrano nowych członków Zarządu Głównego. Znaleźli się w nim: dr Wład. Gębik, mgr K. Matejkiewicz, mgr Stan. Kołodziej, Z. Kolarczyk, Jan Repilewicz. Do zarządu powstałego jednocześnie oddziału krakowskiego weszli: mgr K. Marek, Maria Skiba, Maria Limanówka. Do zarządu oddz. szczyrzyckiego – mgr J. Cudek, mgr S. Kołodziej, Waleria Cudek, Michalina Mazgaj, mgr St. Szachura.

Na walnym zebraniu w 1970 r. wybrano nowy zarząd oddziału szczyrzyckiego. W jego skład weszli: Michalina Mazgaj – prezes, Emilia Wąsowicz – v-prezes, Waleria Cudek – sekretarz, Helena Krzyściak – skarbnik, członkowie: Zygmunt Węgrzyn, Monika Węgrzyn, Bronisław Kaniuch i Emilia Maciuszek.

W latach 1974–1978 prezesem Związku była Józefa Kokot. W 1976 r. zlikwidowano oddział w Krakowie. 9 I 1976 r. Wydział Spraw Wewnętrznych Urzędu Wojewódzkiego w Nowym Sączu zatwierdził zmiany statutu Stowarzyszenia pod nazwą Związek Szczyrzycan, wpisanego do rejestru stowarzyszeń i związków pod poz. A-27. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną.

W latach 1978–1983 zarząd działał w składzie: mgr Stanisław Kołodziej, Cecylia Kowalska i Janina Kolarczyk.

W lutym 1983 r. wybrano nowy zarząd. W jego skład weszli: Józef Spędzia, Jan Bochenek, Waleria Cudek i Janina Kolarczyk. Członkami Zarządu zostali: mgr St. Czachura i mgr J. Cudek. Komisję Rewizyjną stanowili: Jan Repelewicz, Józefa Kokot.

Przedostatni Zarząd Związku Szczyrzycan przedstawiał się następująco: prezes – Józef Spędzia, z-ca – Jan Bochenek, sekretarz – Waleria Cudek, skarbnik – Janina Kolarczyk, członkowie: Ignacy Cudek, Stan. Czachura, Stan. Pazdan i Leszek Wąsowicz. Komisja Rewizyjna: przewodn. – Jan Repelewicz, członkowie – Jan Mazgaj, Władysław Biel.

Zarząd aktualny, wybrany na nadzwyczajnym walnym zebraniu 29 sierpnia 1999 roku, tworzą: O. opat Eugeniusz Włodarczyk – jako prezes, mgr Stanisław Czachura – jako I wiceprezes, Jan Bochenek – II wiceprezes, Waleria Cudek – sekretarz, Janina Kolarczyk – skarbnik oraz Grażyna Bodziany, Stanisław Pigoń, Stanisław Pazdan i Tadeusz Cygal jako członkowie. Komisja Rewizyjna działa w składzie: Jan Repelewicz, Jan Mazgaj i Władysław Biel.

Wszystkie zarządy, działające od chwili powstania Związku do dzisiaj, wykazały się dużym zaangażowaniem i pozostawiły trwały dorobek. Aby ocalić ich pamięć Zw. Szczyrzycan 11.08.1968 r. odsłonił i poświęcił tablicę z nazwiskami pomordowanych podczas pacyfikacji Wadzynia dokonanej 6 września 1939 r.

15 sierpnia 1971 r. wspólnie z Prezydium GRN w Szczyrzycu Związek odsłonił pomnik z symbolem Polski Walczącej, poświęcony pamięci pomordowanych w Wadzyniu, Smykaniu oraz tych, którzy zginęli w czasie II wojny światowej.

W 1978 r. na placu obok pomnika ustawił Związek głaz z napisem: *Dla Ciebie Ojczyzno* w 60. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę.

W 1990 r. odsłonił Związek i poświęcił tablicę w hołdzie polskiemu jeńcom wojskowym, zabranym przez Armię Czerwoną po 17 IX 1939 r. Poświęcenia tablicy dokonał O. opat Benedykt Matejkiewicz.

W 1993 r. umieszczono na placu obok pomnika tablicę o treści: *Cześć*

pamięci żołnierzy WP i AK poległych i pomordowanych w latach 1939–1945.

3 X 1993 r. na grzędzie góry Ciecień w miejscu spalonej 18 IX 1944 r. przez Niemców altany podczas pacyfikacji Pogorzán-Smykani, Zw. Szczyrzycan odsłonił dwa krzyże: Krzyż Armii Krajowej – ku czci poległych na drogach do wolności i Krzyż Niepodległości. Poświęcenia dokonał O. Placyd Wojnar.

Dla upamiętnienia działalności AK na swym terenie, Związek wystarał się o wytyczenie zielonego szlaku turystycznego z Góry Kostna na szczyt Ciecienia. Wyznaczony został także szlak turystyczny na górę Grodzisko.

16 lipca 1994 r., dzięki dotacji z UG w Jodłowniku, w miejsce drewnianego Krzyża Grunwaldzkiego, postawionego przez Szczyrzycan 15 VII 1910 r., w pięćsetną rocznicę bitwy pod Grunwaldem, ustawiono krzyż żelazny. Poświęcenia dokonał O. proboszcz Niward Chrobak.

W setną rocznicę urodzin współzałożyciela i pierwszego prezesa Zw. Szczyrzycan, ks. dziekana Antoniego Matejkiewicza, Związek ufundował tablicę pamiątkową, którą poświęcił O. opat prezes Benedykt Matejkiewicz.

Z okazji 100-lecia urodzin Władysława Orkana ufundowana została drewniana tablica znajdująca się w szkole podstawowej w Szczyrzycu.

13 lipca 1999 roku odsłonięto i poświęcono krzyż, upamiętniający 80. rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920 r.

Od 1926 r. do chwili obecnej organizowany jest w sierpniu Dzień Ziemi Szczyrzyckiej.

W okresie PRL-u Zw. Szczyrzycan nie cieszył się uznaniem władz. Uważany był za organizację klerykalną, podtrzymującą tradycje patriotyczne, podkreślając ważne wydarzenia historyczne. Przez cały ten trudny czas w Dniu Ziemi Szczyrzyckiej Związek organizował pochód pod pomnik ofiar wojny. Na czele pochodu zawsze szła orkiestra parafialna założona w 1950 r. przez ks. dziekana A. Matejkiewicza w gimnazjum cysterskim. Dużą rolę w zaopatrzeniu orkiestry w instrumenty odegrał O. opat Benedykt Biros i O. Stefan Wolski.

Przemówienia okolicznościowe, które można było usłyszeć podczas uroczystości przy pomniku, przepełnione były patriotyzmem i wielką troską o los Ojczyzny.

Od 1989 r. Związek współpracuje z krakowskim oddziałem Towarzystwa Przyjaciół Kultury Ludowej, aktywnie włączając się w organizację Święta Pieśni Ludowej, połączonego w Konkursie Rozśpiewanych Szkół. Impreza ta odbywa się w Szczyrzycu od 1989 r.

Związek organizuje także od kilku lat – przy wsparciu finansowym Urzędu Gminy – konkurs palm wielkanocnych.

Zarząd Związku Szczyrzycan współpracuje z aktywnym szczyrzyckim i włącza się do wszelkich starań mających na celu podniesienie rangi Szczyrzycy. Dwukrotnie występował o utworzenie gminy w Szczyrzycu, niestety bezskutecznie. Wspierał także poczynania, mające na celu utworzenie Liceum Zawodowego, przy współpracy obecnego opata O. Eugentusza Włodarczyka, tym razem uwieńczone sukcesem.

Chlubna karta Związku to kultywowanie oryginalnego folkloru szczyrzyckiego. Zespół regionalny „Szczyrzycanie” bierze udział w różnych przeglądach zespołów, grup kołędniczych, śpiewanych, kapel ludowych. Związek opiekuje się strojami ludowymi, stara się o ich uzupełnienie. Wybudował za własne pieniądze amfiteatr zwany Amfiteatrem Ziemi Szczyrzyckiej, dzięki niemu mogą się tu odbywać różnego rodzaju imprezy.

Spośród działaczy Związku na wyróżnienie zasługuje bratanek założyciela – mgr K. Matejkiewicz, przez współdziałaczy nazywany ambasadorem Związku w Krakowie. Jego zabiegom zawdzięcza swe powstanie filia mszańskie „Meblometu”, zakładów – ślusarskiego i stolarskiego. Zainicjował też budowę zlewni mleka, był sercem komitetu, starającego się o utworzenie gminy w Szczyrzycu oraz głównym inicjatorem budowy pomnika ofiar wojny, postawienia Krzyża Niepodległości i Krzyża AK, restytuowania Krzyża Grunwaldzkiego. Jemu w znacznej mierze Szczyrzyc zawdzięcza reaktywowanie Związku w 1964 r., w czym znacznie pomógł mu także Stefan Bukala – Szczyrzyczanin pracujący w Miejskiej Radzie Narodowej w Zakopanem.

Reasumując: Związek Szczyrzycan jest prężną organizacją, która za przykładem jego założycieli stara się podnosić poziom gospodarczy i kulturalny Szczyrzycy, a nade wszystko zachowywać tradycyjne stroje, piosenki, zwyczaje, które są dorobkiem wielu pokoleń. Szczyrzycanie zachowali dzięki niemu poczucie własnej odrębności grupowej. I tak powinno pozostać.

Należy stwierdzić, że współpraca Związku z klasztorem układała się zawsze pozytywnie, chociaż były okresy, kiedy była mniej serdeczna. W dużej mierze zależało to od przełożonych klasztoru i działaczy Związku.

Z okazji 900-lecia powstania Zakonu Cystersów i ponad 700-lecia ich pobytu i działalności w Szczyrzycu – Szczyrzycanie podziękowali zakonnikom za pracę duszpasterską, kulturalną i gospodarczą, życząc Błogosławieństwa Bożego w dalszej pracy i owocnej przyjaznej współpracy ze środowiskiem.